

Rastislav Korený, Juhozápadné Slovensko medzi r. 375–568. (Chronológia — osídlenie) (Brno 1996). 179 str., 16 tabuliek v texte, 5 máp.

Cieľ práce:

1. Súhrn doteraz rozptýlene publikovaného (a z časti nepublikovaného) materiálu a výsledky analýzy porovnať s používanými chronologickými systémami. V tejto časti práce je kladený dôraz na numizmatický materiál a jeho vypovedacie schopnosti.
2. Osídlenie — jeho štruktúra a dynamika v rozsahu skúmaného obdobia. Dôraz je pritom kladený na jeho mladšiu fázu a možnosti výskumu.

Výsledky:

1. Chronológia. Sumár publikovaného materiálu a najmä analýza mincovných nálezov ukázali nové možnosti periodizácie obdobia sťahovania národov na JZ Slovensku. Mincovné nálezy z JZ Slovenska boli porovnávané s nálezmi J Moravy, SV Rakúska a SZ Maďarska. Analýzou bolo zistených štyri, resp. päť fáz, v ktorých sa mincovné nálezy koncentrovali. Pretože absolútne datovanie týchto fáz sa viac-menej zhodovalo s datovaním vyčlenených fáz päťstupňového delenia J. Tejrala (1988) doby sťahovania národov na strednom Podunajsku, bolo ponechané ich navrhnuté označenie (D1, D2, D2/D3, D3 a E). Súčasťou kapitoly je aj podrobný rozbor vybraných názorov či myšlienkových prúdov, v minulosti (ale aj v súčasnosti) výrazne ovplyvňujúcich celkové nazeranie na klasifikáciu a vôbec možnosti štúdia tejto problematiky.
2. Osídlenie. Jedným z prvých krokov bol návrh jednotného klasifikačného systému, ktorý má za úlohu triediť lokality do definovaných osmich kvalitatívnych skupín (návrh vychádzal z niektorých podobných systémov, publikovaných v domácej literatúre). Výsledkom tejto analýzy bolo zistenie, že prevažná väčšina zo 151 evidovaných lokalít patrí do III.–VI. kvalitatívnej skupiny, t.j. do skupín so zníženou vypovedacou schopnosťou. Istou nevýhodou navrhovaného systému je skutočnosť, že napr. ojedinelý mincovný nález skupín IV–VI má v skutočnosti vyššiu vypovedaciu schopnosť než sídlisko z rovnakých skupín. Podľa možnosti bola detailne analyzovaná a hodnotená nadmorská výška (114 prípadov) a vzdialenosť od vodného zdroja (100 prípadov). Pre prvé dve (tri?) fázy je okrem nížinných sídlisk charakteristická doložená existencia osídlenia výšinných poloh; ide o jav dokumentovaný aj v susedných regiónoch. Druhou analýzou bolo zistené, že sídliska neboli od vodných tokov vzdialené viac ako 500 m, pohrebiská do 2000 m. Isté problémy robí (najmä v nížinných oblastiach) meandrovanie vodných tokov, takže v niektorých prípadoch ide o hodnoty skutočne len približné. Spracovanie vstupných dát by priniesol až podrobný terénny výskum a prieskum (napr. letecké snímkovanie) zaniknutých riečnych koryt a meandrov. Podrobnejšiemu štúdiu štruktúry osídlenia bráni zatiaľ malé percento publikovaných údajov, či samotný stav a rozsah výskumu sídlisk a pohrebísk. Samostatne bola sledovaná intenzita osídlenia. Podobne ako v predchádzajúcej kapitole, aj súčasťou tejto je analýza vybranej literatúry, ktorá sa nejakým spôsobom dotkla, či ovplyvnila celkové hodnotenie tejto problematiky.
3. Hospodárstvo. Pre sledované obdobie boli konštatované rôzne druhy výrobných aktivít: poľnohospodárstvo (roľníctvo, chov zvierat), remeslá (hrnčiarstvo, spracovanie železa a farebných kovov, sklárstvo, spracovanie jantáru, dreva, kameňa, koží, kostiarstvo, pradenie, tkáčstvo) a obchod. Väčšina dokladov týchto aktivít sa sústreďovala do staršieho obdobia (D1–D2/D3), pričom niektoré majú mimoriadnú úroveň (napr. na kruhu vytočená keramika znesie porovnanie s vrcholnostredovekou z XIII. storočia). Pretože doklady najmä špecializovanej výroby

- (šperkárstvo a i.) sú pomerne vzácné, je otázka posudzovania hospodárskej úrovne jednotlivých fáz (najmä v mladšom období) veľmi obtiažna.
4. Kulturné kontakty. Pretože z písomných, ale aj z archeologických prameňov sú v sledovanom období známe kultúrne kontakty rôzneho typu, bola do práce zaradená kapitola majúca skôr charakter komentára k niektorým, v doterajšej literatúre uplatňovaným interpretačným prístupom.
 5. V závere boli v prvej časti zhrnuté niektoré kritické poznámky k jednotlivým témam. V druhej časti boli potom zhrnuté výsledky analýzy, konfrontované s niektorými závažnými historickými udalosťami, ktoré mali svoje dopady aj na sídelné pomery JZ. Slovenska v období od konca 4. po koniec druhej tretiny 6. storočia.

Lenka Jarošová, Paleolitické sídlisko v Petřkovicích (Brno 1996). 131 str., 14 obr., 15 tab., 7 fotografií.

Sídlisko na vrchu Landek u Petřkovic je zaujímavé nejen svou strategickou polohou kontrolující severní okraj Moravské brány, ale také svým stářím, protože dokládá změny v kultuře i v chování lovecké populace těsně před posledním maximem skandinávského zalednění.

Lokalita byla objevena při stavbě tenisového hřiště v roce 1924 a poté zde ve 20. a 30. letech sondařoval ing. J. Folprecht, který také uvedl lokalitu do odborné literatury. V letech 1952 a 1953 provedl na lokalitě čtyři větší plošné odkryvy doc. B. Klíma (Archeologický ústav ČSAV v Brně), který lokalitu jako první přiřadil kultuře gravettien. Po 41 letech byl v rámci dlouhodobého projektu Archeologického ústavu AV ČR v Brně zaměřeného na komplexní poznání gravettské civilizace výzkum na Landeku pod vedením dr. J. Svobody obnoven. Poznatky získané tímto novým výzkumem byly do diplomové práce aktuálně zahrnuty.

Práce je členěna do třinácti kapitol, mnohé z nich sestávají z několika částí. Po stručném úvodu (kap. I.) následují kapitoly II.–V., v nichž jsou shrnuty údaje o historii výzkumů, geologii a geomorfologii a o přírodním prostředí nejbližšího okolí lokality.

Podrobný popis jednotlivých odkryvů starších i nových výzkumů na třech částech lokality, označovaných Ia — Ic podává VI. kapitola, v kapitole VII. jsou předložena metodologická východiska a pokus o analýzu zkoumaného sídliska (jedná se o interpretaci ohnišť, jamek, nově objevených červeně zbarvených ploch).

Veškeré nálezy a jejich popis jsou shrnuty v kapitole VIII., přičemž největší důraz je zde kladen na kamennou štipanou industrii a její typologické vyhodnocení, na jehož základě byly vymezeny rozdíly mezi jednotlivými částmi sídliska: zatímco industrie částí Ia a Ib jsou si velice podobné, industrie z částí Ic se od nich odlišuje svou celkovou drobnotvarostí a výraznou převahou nástrojů s otupeným bokem.

Kapitola IX. se zabývá absolutní chronologií sídliska na Landeku. V poslední době byla získána dvě nová radiometrická data (GrA 891 – 23 370 ± 160 B.P. a GrN 19540 – 20 790 ± 270 B.P.), která posunují lokalitu do mladší fáze gravettien (tzv. willendorfsko–kostěnkovské fáze neboli fáze hrotů s vrubem).

Stručně je pojednáno o pravděpodobném zázemí gravettského sídliska na Landeku, tedy o lokalitě označené B. Klímou jako Petřkovic II a několika menších nalezištích v nejbližším okolí (kap. X).

V kapitole XI. je nastíněn vývoj názorů na gravettien a jeho současnou chronologii. Na tomto místě je rovněž zmíněna problematika závěru gravettského osídlení (epigravettien), ne-